

ПРИЧИНИ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Політична поведінка етногруп, які відстоюють власні інтереси, може бути різною. Серед її видів можливі і сепаратистські прояви. Схід і Південь України, населення яких має істотні елементи совкової психології та ідеології, під час Революції гідності виявив проросійські настрої та несприйняття європейських цінностей та устремлінь. Конфлікт цінностей та інтересів призвів до автономізації та відокремлення Криму та частини Донецької та Луганської областей. Нині відновлення територіальної цілісності української держави постало як актуальна політична проблема, розв'язати яку буде важко без усвідомлення усього комплексу чинників та причин, які цьому заважають.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати соціально-політичні, культурні та ідеологічні причини відцентрових рухів у Східній та Південній Україні, а також з'ясувати, яким чином ці процеси можуть бути мінімізовані.

Сепаратизм (від лат. *separatus*—відокремлення) — прагнення спільнот, груп населення чи організацій до відокремлення, відособлення; рух за надання частині держави права автономії чи за її повне відокремлення й створення нової держави. На відміну від масового національ-новизвольного руху, сепаратизм здебільшого виражає інтереси певної політичної сили. Найяскравіше сепаратизм виявився напередодні та після розпаду СРСР, зумовивши виникнення локальних збройних конфліктів і воєн (напр., між Абхазією та Грузією, Чечнею та Росією).

Сепаратизм на Сході України є досить неоднозначним явищем і має декілька складових. Уявлення про нього в решті України дуже спотворено та спрощено. Багато хто говорить про наявність на Донбасі певної кількості місцевих противників України, не надто вдаючись у подробиці про їхню чисельність та мотивацію. Проте більшість людей справедливо наголошують на тому, що сепаратизм і тероризм на Донбасі спричиняє Москва, засилаючи найманців та озброєння, обстрілюючи українське населення, фінансуючи війну, прямо беручи в ній участь. Окремі аналітики вказують на масову участь у війні на боці сепаратистів місцевого криміналітету, зрадників-правоохоронців, люмпенів та декласованих елементів Донбасу, просто обивателів, обдурених московською пропагандою [2]. Якщо вже йдеться про причини конфлікту, то називають «непримиренні» суперечності між «мовою» та «язиком», між «тризубом» і «георгіївською стрічкою» тощо. Усі сторони конфлікту, включно з Москвою, навмисне роздувають національно-мовні, ментально-символічні та інші відмінності. Щоб краще зрозуміти причини сепаратизму, треба було ще з початку у 2014 р. придивитися та прислухатися не так до тих, хто «по той бік», хто стріляв, підривав і вбивав, як до звичайних обивателів, що є прихильниками «братерського єднання» з Росією.

Якщо розглядати «ДНР» та «ЛНР» як квазідержавні утворення, тут певну роль відіграв суто територіальний принцип: намагання вивести певні адміністративно-територіальні одиниці зі складу України. Якогось більшого об'єднуючого фактору, крім суто адміністративного кордону, не існувало. Ми маємо справу з випадком, коли вдалося мобілізувати локальне населення саме за цим територіальним принципом [5].

Перший шлях – дія за принципом, що компроміс кращий, ніж невизначеність і хаос війни.

Стратегія федералізму – питання може бути вирішене лише на загальнодержавному референдумі. За соціологічними даними ідея федералізації більшості не набере. Отже реальна стратегія Сходу України – не федералізм, а автономія у складі унітарної України, як це було з Кримом.

Чи погодиться на автономію Сходу України більшість людей, що там проживає? Чи зможе Схід України самостійно декриміналізувати владу, міліцію, бізнес без допомоги центральної влади? Дуже сумнівно. Автономізація – це подальша криміналізація і знову ж таки загострення ситуації, яку будуть вирішувати або війська України, або збройні сили Росії.

Саме тому пропонується новою українською політичною елітою децентралізація влади та реальне місцеве самоврядування є найкращим виходом, бо вона базується на реальних самоорганізованих громадах, а не на штучно створених областях, які фінансуються з центрального бюджету і не мають жодних реальних повноважень, жодної реальної власності. Більше того, російськомовна федералізація це відкладений постійно діючий конфлікт, який за активної участі Росії рано чи пізно призведе до виходу Сходу України зі складу України. Якщо Схід України вибирає федералізацію, то вже краще нехай одразу виходить зі складу України.

Стратегія другої державної мови, яка також передбачає загальнодержавний референдум. За соціологічними даними ідея російської мови як офіційної більшості на такому референдумі не набере. Отже реально Схід України може претендувати лише на російську як регіональну мову. А ця норма де-факто вже давно діє на території Східної України. Водночас статус регіональної мови можна оформити законодавчо лише за результатами компромісу з сепаратистами.

Взагалі перший шлях можливий лише за доброї волі Росії – припинення ескалації сепаратних конфліктів в Україні (виведення своїх агентів з території України і роззброєння сепаратистів), оголошення діалогу як єдиного способу вирішення проблем самими українцями.

Другий шлях – це криміналітет та сепаратисти мають бути знищені власними силами громади Східної України.

Зрозуміло, що українська влада та силові структури чи армія не можуть допомогти у звільненні Сходу України від сепаратизму. Коли сепаратисти прикриваються жінками та дітьми, коли сепаратисти катують та роздягають перед телекамерами полонених, коли вони вбивають легітимних чиновників та захоплюють адміністративні будівлі, вони стають терористами. Це *терористичний сепаратизм*. Українські політики та ЗМІ програють інформаційну війну саме тому, що ніяк не можуть розрізнити ці два поняття – сепаратизм і тероризм.

Саме тому другий шлях полягає у тому, що не центральна влада, а самі громадяни Сходу можуть дати відсіч терористичному сепаратизму. Зрозуміло, що це буде громадянська війна, бо арешт сепаратистів за умови підтримки їх частиною мирних громадян мало ймовірний.

Третій шлях – війна до повного руйнування Сходу України без надії на перемогу. Це найважчий шлях. Війна Росії з Україною може бути результатом повної бездіяльності патріотичних громадян Сходу України. Позиція "нехай Україна з Росією розберуться, а ми побачимо куди іти – в Україну чи в Росію" завжди закінчується погано. Така пасивна позиція приводить до війни і руїни.

Війна перетворить промисловий регіон України у відсталий та зруйнований. В Росії частину жителів окупованого Сходу України вважатимуть зрадниками і неблагонадійними, а частину – патріотами сумнівного походження. Ніколи українцям Сходу не стати повноцінними громадянами Росії. Це малоприємний, але доволі безсумнівний факт. Біженцям зі Сходу України в інші частини України теж буде погано. Вони поневірятимуться по різних місцях України без довіри та поваги.

Четвертий шлях – всі вороже налаштовані до України її частини нехай ідуть геть. Це політичний сепаратизм. Цей шлях можливо здійснити через загальнодержавний референдум, де Україна має вирішити, чи лишати Схід України в своєму складі. Тобто мова йде не про волевиявлення Сходу України щодо його вибору відносно України, а про волевиявлення решти України щодо долі Сходу України. Умова перебування Сходу України в складі України в цьому ультиматумі – припинення сепаратистських дій власними силами, вибачення перед народом України, подолання свого локального егоїзму і участь в демократичних перетвореннях в Україні.

Яким шляхом піде Схід України? Це його вибір. Але цей вибір має бути усвідомлений і активний.

Список використаної літератури:

1. Гнасевич Н. Вплив Революції Гідності на національну свідомість української молоді / Н. Гнасевич, М. Чирик // Соціокультурні та політичні пріоритети української нації в умовах глобалізації : щоріч. наук. пр. / відп. за вип. Т. В. Гончарук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 133–136.
2. Паламарчук, М. О. Виклики сепаратизму в Україні. Сучасний стан / М. О. Паламарчук // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 4. – С. 64-68.
3. Рудакевич О. М. Концептуальні засади формування в Україні політичної культури національного типу / О. М. Рудакевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 191–208.
4. Сьомін, С. В. Сепаратизм як загроза національній безпеці України / С. В. Сьомін // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 3. – С. 143–149
5. Гончарук, Т. В. *Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71*
6. Гончарук Т., Шумка М. *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства // Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*
7. Гурик, М. І. *Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 90-113.*
8. Гнасевич Н. В. *Українська національна ідея: генеза та сучасний зміст / Н. В. Гнасевич // Світоглядні та соціокультурні засади формування української модерної нації: моногр. / авт.колектив : О. М. Рудакевич (керівник) та ін. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 256 с.*